

A módszerek lényegében megegyeznek a lélektani kísérletezés és teszt-módszer eljárásaival. Kiemelendő eljárás a *csoportos vizsgálat*: az ugyanazon körülmények között élő, azonos korú és szellemi fejlettségű vizsgálati személyek *gyakorló* és *ellenőrző* csoportba osztatnak. A kísérlet elején mindkét csoport egyforma próbának lesz alávetve, majd a gyakorló csoport megkezdí a kijelölt feladatnak meghatározott módszerrel való tanulását, vagy gyakorlását a kívánt eredmény jelentkezéséig. Ennek befejeztével a két csoport ismét közös próbának lesz alávetve a gyakorló csoportnál észlelhető haladás megmérése céljából. A gyakorlás tiszta eredményét megkapják, ha a gyakorló csoport teljesítményeinek mérőszámából levonják az ellenőrző csoport teljesítményeinek mérőszámát. Az eredménymegállapítás azonban nem minden esetben olyan egyszerű, néha sok körülmény mérlegelése szükséges, a mi az átvitel-vizsgálatokat bonyolult problémává teszi.

Az átvitel annál nagyobbfokú, minél hasonlóbb az anyag és a módszer. Utja: közös elemeknek, tartalomnak, eszménynek, módszernek kiterjesztése más területekre. Előidézője: a szokás. Végérvényes következtetések ez idő szerint még nem vonhatók.

Pedagógiai következtetések:

1. az alaki képzés lehetséges, értékes és szükséges;
2. az alaki képzés feltétele a módszer öntudatosítása, mert az átvitel lényege az egyik munkaterületen alkalmazott eljárás öntudatosítása és más területekre való átvitele;
3. A szaktárgyak sajátos gondolkodási módszerét a tanulókkal is meg kell ismertetni, hogy szellemi tevékenységükben alkalmazhassák;
4. a tanítás módszerét a tanuló egyéniségéhez kell alkalmazni;
5. a munkáltató módszer eredményesebb egyéb módszereknél;
6. a tanításban nagy súlyt kell vetni a tények közötti viszonyok megismerésének előmozdítására;
7. az alaki képzés leghatásosabb rúgói az élet eszményei és értékei, amelyek részben az egyes tantárgyakban gyökereznek, részben egyetemesek (igazság, jószág, szépség, szentség); alkalmazhatóságukra fel kell hívni a tanulókat figyelmét;
8. az alaki képzés velejárója a gyakorlás, de a tanuló lelki szükségletéből fakadó gyakorlás szorítsa háttérbe a gépies gyakorlást.

Az illusztris szerző az alaki képzés egyszerűnek vélt, de valójában szövevényes problematikájának tüzetes alapvetésével, határozott színfoltokkal való megrajzolásával véget vetett az e téren uralkodó homályos általánosítások és frázisok uralmának, s ezzel jelentékeny lépéssel vitte előbbre a nevelőoktatás tudatosítását.

Szántó Lőrinc.

Bassola Zoltán: Decroly pedagógiai rendszere. Budapest, 1937. N. 89, 67 l.

A német pedagógiai elmélkedés és gyakorlat a közvetlen szomszédság s a németül tudó magyarok tekintélyes száma folytán jelentékeny hatással van a hazai pedagógiai törekvésekre. Ezzel szemben az angolszász és a latin népek pedagógiai mozgalmainak hullámverései alig jutnak el hozzánk. Kiadói

nehézségek is akadályozzák a külföldi pedagógiai standard-művek (amelyem az előttünk fekvő műre vonatkoztatva *Hamaide: La methode Decroly*) magyar fordításban való megjelenését egy olyan vállalkozásban, mint amelyem pl. a weimari Böhlaus cég „Pädagogik das Auslands“ című kiadványsorozata. Bassola Zoltán műve ilyen szempontból tekintve hazagpótló jelentőségű, mert a nálunk csak szűkebb körben ismert nagy belga nevelő pedagógiai eszméit minden érdeklődő számára hozzáférhetővé teszi.

A mű I. fejezete Decroly életrajzát tartalmazza. Megtudjuk belőle azt, hogyan lett az egyszerű iparösszülők orvos fiából az egész belga népoktatást átalakító és hatásaiban felbecsülhetetlen pedagógussá és pszichológussá.

A II. fejezet Decroly pedagógiai rendszerének lélektani alapvetését adja. Decroly hangsúlyozza, hogy az emberi lélek szervezen összefüggő egész, amit nem lehet részekre különíteni. A pszichológusok értelmi, érzelmi és akarat jelenségekre osztották a lélek működését, pedig a lelki élet alapjai a *tendenciák*, az egyéniség alakulásának tudattalan lelki tényezői. Ilyenek az: *elsőleges egyéni ösztönök*: az éhség, szomjúság, fájdalom elkerülésének szükséglete, az oxigénszükséglet, a pihenés, a mozgásszükséglet; a *másodlagos tendenciák* az önfenntartási ösztön kiszélesítését foglalják magukban: az éntudat, a tulajdon tendenciája, a társas tendenciák (nyáj-, rokon- és csoport-ösztön); a *faji tendenciák*: a nemi, apai és anyai ösztön; a *védelmi segéd-tendenciák*: a félelem és a harag; az *utánzás és játék tendenciája*; a tendenciák társulásából keletkező *vegyes tendenciák*, pl. az anyai szeretet a tendenciák csodálatos összeszövődéséből áll; a *szembehelyezkedő tendenciák*, pl. szembekerülhet az éntudat a táplálkozás ösztönével, ha valaki éhes, de restelli mások előtt elővenni az egyszerű ételt. Ha a szembehelyezkedő tendenciák között az értelemnek alávetett tendenciák is akadnak, akkor már lelkiismereti kérdésről van szó. Az értelemnek a tendenciákra való befolyása rendkívül fontos, de az egyéniség alapját a tendenciák alkotják. Csak az elme kiművelésével nem lehet az egyéniséget kialakítani, hanem állandó ráhatással biztosítani kell a tendenciák helyes irányú fejlődését.

A III. fejezet a tanítási anyag kiszemelését tárgyalja. Az iskolai munka eredménytelensége indította Decrolyt a nevelés célravezetőbb útjainak vizsgálatára. Munkássága az elemi iskolai oktatás körébe vág. A népiskola feladata a társas életre való előkészítés. Ezt a célt a gyermeki lélek teljes ismerete- és érdeklődési irányának megfelelő tanítási anyag segítségével lehet elérni. Az érdeklődés ki nem elégített szükségletek és érzelmek belső megnyilvánulását jelenti; külső jele a kíváncsiság. Az érdeklődési központok, melyek szerint a tananyag kiválasztása történik: 1. a táplálkozás; 2. az időjárás viszonyait elleni védekezés; 3. a veszedelem és a különféle ellen-ségek elleni védekezés; 4. a társas munka. A nevelés sikerét egyetlen környezet biztosítja: a *természet*. A tananyag csoportosításának másik szempontja: az *observation*: a tanuló ismereteit közvetlen megfigyelés útján szerzi; az *association*: a növendék másodkézből jut ismereteihez; az *expression*: írás, olvasás, fogalmazás, ének, rajz, torna, műhelymunka.

A IV. fejezet a tanítási anyag feldolgozását ismerteti. Decroly módsze-

ret *globalisation*nak nevezi. Ez azt jelenti, hogy az iskola kövesse a természetes ismeretszerzési módot, s ne tantárgyakra tagolva közvetítse a tapasztalati ismeretanyagot. Az összefogható tárgyak természetes egységben taníttassanak. Ez az elv a legtökéletesebb koncentrációra, vagy még inkább az ún. n. össztanításra (Gesamtunterricht) emlékeztet. Decroly az egyes tárgyak módszeres elveit is kifejtette, de ezeknek ismertetésére itt nincs terünk.

Az V. fejezet a nevelő játékokról szól. Decroly nagy fontosságot tulajdonít a játéknak: átmenetnek tekinti a céltudatos cselekvés, a munka felé. A játékösztönyt az érdeklődés felkeltésére, homályos fogalmak tisztázására, új fogalmak szerzésére s az ismeretek begyakorlására használja fel.

A VI. fejezet az erkölcsi nevelés kérdéséről méltatja. Decroly nevelői célkitűzése (a társas életre való előkészítés) és a tanítási anyag kiszemelése az erkölcsi nevelés szolgálatában áll. Az iskolai nevelés három eszközt állít az erkölcsi nevelés szolgálatába: a tanító példaadását, a nagy személyiségek életrajzának olvastatását, s a tanulóknak a társas közösség életébe való bevonását (a tevékeny, munkás életre való ránevelést).

A VII. fejezet Decroly rendszerének alkalmazásáról tájékoztat. Belgiumban az egész népoktatás Decroly szellemében folyik, de más államokban is alkalmazzák egyik-másik gondolatát. A módszer s a tanterv anyagának megállapítása terén engedélyezett szabadság nagy veszélyt jelenthet a felületes és kevésbé tehetséges tanító esetén.

A könyvet Decroly műveinek jegyzéke, bibliográfia és jegyzetek egészítik ki.

Bassola Zoltán érdemes vállalkozása nem volt könnyű, mert Decroly nem foglalta rendszerbe pedagógiai gondolatait, s így több százra menő cikk és értekezés alapján kellett a rendszert megalkotnia. Műve lelkiismeretes, komoly munka gyümölcse. Nagy előnye, hogy a lényegábrázolást akadályozó apró-cseprő részletek mellőzésével, erőteljes és jellemző színekkel vetíti az olvasó elé a nagy nevelő egyéniségét, működését, jelentőségét és hatását. Külön érdeme az összehasonlító vizsgálat, Rousseau, Herbart, Montessori és mások hatásának éreztetése. A művet az iskolaszervezet bármely fokán működő pedagógusok haszonnal tanulmányozhatják.

Szántó Lőrinc.

Hermann Nohl: Die pädagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie Verlag G. Schultke—Bulmke. Frankfurt am Main. 1935. 500 p.

Néhány évvel ezelőtt Herman Nohl és Ludwig Pallat szerkesztésében *Handbuch der Pädagogik* néven ismert többkötetes sorozat indult meg. Az első kötet *Die Theorie und die Entwicklung des Bildungswesens* címen jelent meg 1933-ban. Herman Nohl ebben a gyűjteményes munkában közzétett két nagyszabású tanulmányát szükségesnek látta külön könyvalakban is megjelentetni. Ugy látszik, hogy egyrészt szélesebb körökben való elterjedést várt a különválasztástól, másrészt talán azt akarta igazolni, hogy a nemzeti